

Briuselis, 2022 06 30
COM(2022) 331 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl tolesnių veiksmų, susijusių su 2020 finansinių metų biudžeto įvykdymo patvirtinimu

**TOLESNIŲ PRIEMONIŲ, SUSIJUSIŲ SU PRAŠYMAIS, PATEIKTAIS EUROPOS PARLAMENTO
REZOLIUCIJOSE DĖL 2020 FINANSINIŲ METŲ BIUDŽETO ĮVYKDYMO PATVIRTINIMO IR
TARYBOS REKOMENDACIJOJE DĖL 2020 FINANSINIŲ METŲ BIUDŽETO ĮVYKDYMO
PATVIRTINIMO, ATASKAITA**

1. ĮVADAS

2020 m. buvo ypatingai svarbūs ES biudžetui. Dėl biudžeto lankstumo ir priemonių, kurių buvo imtasi prasidėjus COVID-19 pandemijai, ES lėšos buvo naudojamos medicinos įrangai teikti, gydymo ir vakcinų moksliniams tyrimams remti, darbo vietoms ir įmonėms išsaugoti. Iš ES biudžeto taip pat toliau buvo finansuojami jo horizontalieji prioritetai, ypač **žalioji ir skaitmeninė pertvarkos**. 2020 m. taip pat buvo priimtas didžiausias iki šiol ES finansuotas paskatų paketas – priemonė „**NextGenerationEU**“ (NGEU).

2022 m. gegužės 4 d. **Europos Parlamentas, atsižvelgdamas į Tarybos rekomendaciją, nusprendė užbaigti šiuos precedento neturinčius metus patvirtindamas tai, kad Komisija įvykdė 2020 m. ES biudžetą.**

Vykdydami 2020 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą, **Europos Parlamentas ir Taryba taip pat pateikė Komisijai keletą prašymų.** Komisija pritaria pagrindiniams tikslams, kuriuos atspindi šie prašymai:

- **vykdant biudžetą didžiausią dėmesį skirti veiklos rezultatams.** Pinigai turėtų būti leidžiami atsižvelgiant į ES prioritetus ir turėtų duoti laukiamų rezultatų vietoje, taigi duoti apčiuopiamos naudos ir teigiamų pokyčių plačiajai visuomenei ir kitiems naudos gavėjams;
- **apsaugoti ES biudžetą.** Komisija imasi tolesnių veiksmų dėl kaltinimų ar įtarimų, kad ES lėšos naudojamos ar valdomos netinkamai. Ji imasi visų būtinų priemonių, kad apsaugotų ES biudžetą, įskaitant, kai tinkama, mokėjimų sustabdymą, finansines pataisas ir kitas reguliavimo priemones kontrolės sistemai stiprinti, pavyzdžiui, pakoreguotą Finansinį reglamentą ir Reglamentą dėl bendro ES biudžeto apsaugos sąlygų režimo (toliau – Sąlygų reglamentas);
- apskritai Komisija **siekia tinkamos pusiausvyros** tarp įvairių tikslų – klaidų mažinimo, stiprios apsaugos nuo piktnaudžiavimo lėšomis, greitų mokėjimų, valdžios institucijų ir paramos gavėjų kontrolės išlaidų ir naštos išlaikymo priimtiname lygyje ir ES išlaidų pridėtinės vertės didinimo.

Šioje ataskaitoje (ji yra integruotųjų finansinių ir atskaitomybės ataskaitų (IFAR) dalis) dėl tolesnių priemonių, susijusių su 2020 finansinių metų biudžeto įvykdymo patvirtinimu, pateikiama veiksmų, kurių Komisija ėmėsi reaguodama į kai kuriuos iš šių prašymų, nurodytų biudžeto įvykdymo patvirtinimo rezoliucijos skirsnelyje dėl politinių prioritetų, **santrauka**. Reaguodama į konkrečias rekomendacijas, Komisija pateiks išsamesnę ir atnaujintą informaciją, kai vėliau bus pradėta 2021 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūra.

2. COVID-19 POVEIKIS ES LĖŠŲ VALDYMUI

Siekdama įveikti COVID-19 pandemijos sukeltą krizę, Komisija ėmėsi naujų priemonių ir lankstumo, tačiau pandemija taip pat sukūrė naujų problemų ir pavojų ES biudžetui.

Pirma, **lankstumas nereiškė jokio kontrolės priemonių sušvelninimo**. Pavyzdžiui, pratęsus projektų įgyvendinimo ir pasiūlymų bei paraiškų pateikimo terminus, kontrolės priemonės išliko tokios pačios. Pakeistos taisyklės, įtrauktos į valstybių narių kontrolės procedūras, buvo ribotos trukmės ir masto.

Antra, dėl COVID-19 pandemijos tapo neįmanoma atlikti auditą ir kontrolę vietoje. Todėl Komisija taikė **griežtas poveikio mažinimo priemones**, pavyzdžiui, atliko dokumentų peržiūras, nuotolinius auditus ir naudojo IT sprendimus (geografinėmis žymomis pažymėtas nuotraukas, palydovinius vaizdus, vaizdo susitikimus ir pan.).

Ir Komisijai, ir valstybėms narėms pavyko išlaikyti **aukštą audito aprėpties ir patikinimo lygį**. Todėl Komisija mano, kad jos atliktas rizikos atliekant mokėjimą ir rizikos užbaigiant programas įvertinimas yra patikimas ir atspindi finansinių operacijų klaidų lygį. Komisija iš tiesų sukūrė **daugiametės kontrolės sistemas**, kad apsaugotų ES biudžetą nuo pažeidimų ir sukčiavimo. Tai susiję su tuo, kad programos įgyvendinamos kelerius metus. Komisija apskaičiavo, kad 2021 finansiniais metais klaidų rizika programų užbaigimo metu, kurią nustatant atsižvelgiama į numatomus būsimus visų programų koregavimus, iš viso sudaro 0,8 proc. ir atitinka ankstesnių metų rodiklius ir siekį, kad ji būtų gerokai mažesnė nei 2 proc.

3. SUSTIPRINTA KONTROLĖS SISTEMA, SKIRTA NAUJAM IR DIDESNIAM BIUDŽETUI

2021–2027 m. DFP ir didžioji dalis pagrindinių teisės aktų, kuriais nustatomos išlaidų programos, buvo patvirtinti 2020 m. Tais pačiais metais buvo susitarta ir dėl didžiausio iki šiol ES finansuoto paskatų paketo – NGEU. Šis naujas išplėstas biudžetas paskatino Komisiją **pakoreguoti ir sustiprinti savo kontrolės ir audito sistemą**.

Komisija ir toliau informuos Europos Parlamentą apie savo atliekamą auditą ir kontrolę, taip pat ir susijusius su NGEU.

• 3.1. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) kontrolės ir ataskaitų teikimo sistema

EGADP grindžiama **veiklos rezultatais**. EGADP lėšos išmokamos, kai valstybės narės, įgyvendindamos nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose numatytas reformas ir investicijas, pasiekia pagrindinius etapus (tarpines ir siektinas reikšmes). Atsižvelgiant į tai, 2021 m. buvo sukurtos **specialios valdymo struktūros, vidaus procesai ir kontrolės strategijos**. Komisija remiasi valstybių narių kontrolės priemonėmis ir prireikus jas papildo savo kontrolės priemonėmis.

Konkrečiau, lėšų pagal EGADP išmokėjimas priklauso nuo to, ar valstybės narės tinkamai pasiekė nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose nustatytas atitinkamas tarpines ir siektinas reikšmes. Komisija užtikrina, kad ji turi pagrįstą patikinimą, jog pagrindinės su mokėjimu susijusios tarpinės ir siektinos reikšmės yra tinkamai pasiektos. Valstybės narės užtikrina, kad pagal EGADP gautos lėšos būtų **naudojamos laikantis**

atitinkamų ES ir nacionalinės teisės aktų. Todėl nacionalinės kontrolės sistemos yra pagrindinė ES finansinių interesų apsaugos priemonė.

Vertindama nacionalinius ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, Komisija tikrina, ar valstybės narės yra įdiegusios vidaus kontrolės sistemas, kuriomis tinkamai mažinama visa atitinkama rizika, ypač susijusi su interesų konfliktais, sukčiavimu, korupcija ir dvigubu finansavimu. Jei nustatoma kontrolės sistemų trūkumų, gali būti nustatytos konkrečios tarpinės reikšmės tiems trūkumams ištaisyti, kurių pasiekimas yra išankstinė bet kokio mokėjimo pagal EGADP sąlyga (išskyrus išankstinį finansavimą). **Komisija gali įsikišti**, jei valstybės narės nevykdo savo kontrolės pareigų. Komisija **turi teisę susigrąžinti finansavimą**, jei:

- ji pastebi sukčiavimo, korupcijos ar interesų konfliktų atvejį, kuris turi įtakos ES finansiniams interesams ir kurio atitinkama valstybė narė neišsprendė;
- ji pastebi rimtą įsipareigojimų pagal finansavimo ar paskolos sutartį (įskaitant dvigubą finansavimą) pažeidimą arba
- ji nustato, kad tarpinės ir siektinos reikšmės nebuvo tinkamai pasiektos.

Be to, Komisija atliks tarpinių ir siektinų reikšmių auditą. Ji taip pat **audituos valstybių narių kontrolės sistemas** siekdama nustatyti, ar jomis galima tinkamai užkirsti kelią sukčiavimui, korupcijai, interesų konfliktui ir dvigubam finansavimui, juos nustatyti ar ištaisyti, taip pat ar nebuvo ir ar nėra šiurkščių įsipareigojimų pažeidimų. Kilus abejonių, Komisija taip pat gali atlikti rizika grindžiamą auditą ir kontrolę. Ji neaudituos, ar valstybių narių patirtos su EGADP susijusios išlaidos atitinka ES ir nacionalinę teisę (pvz., viešųjų pirkimų ar valstybės pagalbos taisykles). Atitinkamais atvejais Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF), Europos Audito Rūmai ir Europos prokuratūra vykdys savo atitinkamus įgaliojimus.

Be to, vykdydama paramos mokymus, kuriuos Komisija rengia nacionalinėms valdžios institucijoms, OLAF nacionalinėms valdžios institucijoms pristatė **EGADP sukčiavimo rizikos sistemos koncepciją**. Valstybės narės taip pat raginamos pradėti tikslines rizikos valdymo procedūras, susijusias su EGADP įgyvendinimu.

Komisijai taip pat žinoma, kad dėl jos naujų skolinimosi ir skolinimo operacijų, susijusių su NGEU, padidėjo poreikis **visuomenei ir investuotojams užtikrinti pakankamą skaidrumą, susijusį su EGADP laimėjimais ir ES finansine rizika**.

Kalbant apie laimėjimus, Komisija parengė **ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinę**, iš kurios matyti, kaip vyksta EGADP įgyvendinimas. Joje pateikiama informacija apie tarpinių ir siektinų reikšmių būklę, taip pat ES lygmeniu apibendrinti rezultatai, nustatyti pagal valstybių narių reguliariai teikiamus duomenis apie bendrus rodiklius. Komisija taip pat sukūrė **NGEU žaliųjų obligacijų rodiklių suvestinę**, kad visuomenė galėtų realiuoju laiku susipažinti su priemonėmis, kurios yra susijusios su klimatu ir finansuojamos NGEU žaliųjų obligacijų lėšomis, kurių nemaža dalis skirta EGADP. Naudodamiesi šia rodiklių suvestine investuotojai gali analizuoti investavimo galimybes ir stebėti, kaip įgyvendinamos NGEU žaliosiomis obligacijomis finansuojamos priemonės.

Kalbant apie finansinį poveikį, Finansinio reglamento 250 straipsnyje jau nustatytas reikalavimas, kad Komisija kasmet pateiktų **finansinių priemonių, biudžeto garantijų ir finansinės paramos apžvalgos ataskaitą**. Įgyvendinant NGEU, Komisija papildomai įsipareigojo teikti metines, pusmečio ir ketvirčio ataskaitas, skirtas konkrečiai turtui ir

įsipareigojimams, atsirandantiems dėl skolinimosi ir skolinimo operacijų pagal naująją ekonomikos gaivinimo priemonę.

- **3.2. Glaudus bendradarbiavimas su nacionalinėmis vykdomosiomis institucijomis, kurioms taikomas pasidalijamasis valdymas**

Užtikrinusi, kad **nacionalinės vykdomosios institucijos** (t. y. sanglaudos politikos vadovaujančiosios ir audito institucijos, bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) mokėjimo agentūros ir sertifikavimo įstaigos) veikia tinkamai, Komisija remiasi jų veikla, kad **panaudotų lėšas pagal pasidalijamojo valdymo principą**. Turėdama išsamių ir detalių žinių apie sistemų veikimą, Komisija gali nustatyti **nacionalinių valdymo ir kontrolės sistemų trūkumus** ir taikyti visas turimas priemones, kad apsaugotų ES lėšas.

Apskritai nacionalinių vykdomųjų institucijų darbas laikomas patikimu ir geru. Tik nedaugeliu atveju, apie kuriuos informacija skaidriai pateikiama Komisijos generalinių direktoratų metinėse veiklos ataskaitose ir Komisijos metinėje valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje, nustatomos problemos, dėl kurių Komisija turi imtis ryžtingų veiksmų.

Sanglaudos politikos srityje Komisija **kiekvienais metais imasi veiksmų, kad pagerintų valdymo ir kontrolės sistemų efektyvumą mažinant klaidų lygį**. Ji padeda programų institucijoms rengdama susitikimus, teikdama rekomendacijas ir mokymus bei koordinuodama tarpvalstybinių tinklų, kuriais siekiama dalytis gerąja patirtimi ir skatinti valdžios institucijas supaprastinti procedūras ir vengti nereikalingos administracinės naštos, darbą.

Nustačiusi atvejus, kai vadovaujančiosios institucijos nepastebi klaidų arba atskiros audito institucijos netinkamai, neišsamiai ir per vėlai nustato klaidas, Komisija reikalauja, kad jos **imtųsi tikslinių taisomųjų veiksmų** savo kontrolės sistemai pagerinti. Komisija gali paprašyti valstybių narių ištaisyti klaidas, jei jos jų iškart neištaisė. Galiausiai tam tikromis aplinkybėmis Komisija gali **sustabdyti arba nutraukti mokėjimus**, kol gaus įrodymų, kad buvo atlikti būtini sistemos patobulinimai ir (arba) pritaikytos atitinkamos finansinės pataisos.

BŽŪP srityje Komisija padėjo valstybėms narėms išlaikyti žemą klaidų lygį per pastaruosius šešerius metus keletą kartų **supaprastindama taisykles**.

Be to, Komisija rengia **susitikimus su mokėjimo agentūromis**, kuriuose dalijasi gerąja BŽŪP įgyvendinimo patirtimi ir informuoja jas apie strateginius klausimus, susijusius su patikiniu, auditu ir įgyvendinimu, įskaitant ploto stebėjimo sistemos įgyvendinimą ir kovos su sukčiavimu bei interesų konfliktų klausimus. Taip pat, siekiant pasidalyti gerąja patirtimi ir teikti rekomendacijas įvairiais klausimais, reguliariai rengiami ekspertų grupių susitikimai su sertifikavimo įstaigomis.

Atsižvelgdama į naująją BŽŪP teisinę sistemą, Komisija taip pat pradėjo **struktūrinį dialogą su valstybėmis narėmis**. Tai apima raštus, susitikimus ir rekomendacijas, kuriais padedama joms rengti BŽŪP strateginius planus.

Prireikus Komisija gali taikyti ir **prevencines priemones** (pavyzdžiui, mokėjimų nutraukimą, sustabdymą ir sumažinimą), ir **taisomąsias priemones** (grynųjų finansinių pataisų forma). Jei atliekant atitikties patvirtinimo procedūras nustatoma didelių trūkumų, Komisija gali

paprašyti valstybių narių parengti ir įgyvendinti **veiksmų planus**, kuriuose būtų numatyti taisomieji veiksmai ir aiškus jų tvarkaraštis.

Be to, Komisija toliau **plėtoja ir tobulina kovos su sukčiavimu priemones**. **Komisijos kovos su sukčiavimu strategija** suteikia Komisijai daugiau analitinių gebėjimų užkirsti kelią sukčiavimui ir jį nustatyti, taip pat gerinti bendradarbiavimą kovojant su sukčiavimu.

- **3.3. Pakankamo finansavimo skyrimas Komisijos auditui ir kontrolei**

Dėl didesnės lėšų sumos, kuri bus išmokėta ateinančiais metais, Komisijai reikia papildomų kontrolės ir audito pajėgumų. Todėl su **NGEU susijusioms užduotims**, įskaitant kontrolę ir auditą, atlikti įdarbinama maždaug **190 etato ekvivalentų (EE)**, o dar **94 EE** šioms užduotims atlikti jau perkelti iš kitų Komisijos padalinių.

Komisija ne tik didina savo pajėgumus darbuotojų skaičiaus požiūriu, bet ir gerina **audito kokybę**. Pavyzdžiui, mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos srityje Komisija rengia informacines kampanijas ir intensyvius mokymus auditoriams; patobulino naujos preliminariosios sutarties su išorės audito įmonėmis techninę užduotį ir surengė bendras audito misijas, kuriose dalyvavo ir Komisijos audito tarnybos, ir išorės audito įmonės.

- **3.4. Audito Rūmų, OLAF ir Europos prokuratūros stiprinimas**

Atsižvelgdama į padidėjusį darbo krūvį, susijusį su naujomis Audito Rūmų išlaidų programomis, biudžeto valdymo institucija laikinai (iki 2027 m.) patvirtino **20 papildomų Audito Rūmų etatų**.

Panašiai numatyta **2022 m. OLAF skirti septynis papildomus išorės darbuotojus**, kurie padėtų jai spręsti padidėjusio darbo krūvio problemas. Pasiūlyme dėl 2023 m. biudžeto projekto numatyta dėl papildomo darbo krūvio, įskaitant NGEU, į OLAF iš kitų Komisijos padalinių perkelti šešis papildomus etatus.

Galiausiai 2022 biudžetinais metais **Europos prokuratūra beveik padvigubins savo darbuotojų skaičių** – atsiras 118 papildomų etatų. Komisija siūlo konsoliduoti šį reikšmingą Europos prokuratūros išteklių sustiprinimą šį naują darbuotojų skaičių išlaikant 2023 m. biudžeto projekte.

- **3.5 Daugiau nei biudžeto apsauga: teisėtų lėšų gavėjų apsauga, atgrasymas nuo netinkamo ES lėšų naudojimo ir persekiojimas už tai**

ES sukūrė daugiapakopę (ES, nacionalinio ir regioninio lygmens) valdymo ir kontrolės sistemą, kuri užtikrina jos biudžeto apsaugą. ES turi ne tik apsaugoti savo biudžetą, bet ir užtikrinti, kad **būtų apsaugoti teisėti lėšų gavėjai** ir nesusidarytų įspūdis, kad galima išvengti bausmės už sukčiavimą ar korupciją.

Todėl ES sustiprino savo **teisminius pajėgumus**. Naujai pradėjusi veikti Europos prokuratūra gali tiesiogiai vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už nusikaltimus ES finansiniams interesams. Europos prokuratūros atsiradimas ES kovos su sukčiavimu srityje labai padeda atgrasyti nuo netinkamo ES lėšų naudojimo ir galiausiai užtikrina plačiąją visuomenę, kad sukčiai ir korumpuoti politikai nėra viršesni už įstatymą.

Valstybėms narėms, kurios nedalyvauja Europos prokuratūros veikloje, toliau taikoma dabartinė kovos su sukčiavimu, nukreiptu prieš ES finansinius interesus, sistema. OLAF, kuri

sustiprėjo neseniai peržiūrėjus jos reglamentą, ir toliau vykdys administracinius tyrimus visose valstybėse narėse ir bendradarbiaus su nacionalinėmis valdžios institucijomis.

Siekdama užtikrinti, kad ES įmonės nenukentėtų nuo nesąžiningos konkurencijos, ES taip pat parengė **viešųjų pirkimų taisykles**, kuriomis užtikrinama, kad viešojo pirkimo sutartys būtų sudaromos taikant skaidrias, nediskriminacines ir konkurencingas konkurso procedūras. Be to, Europos Parlamentui ir Tarybai (teisės aktų leidėjams) priėmus **Tarptautinių viešųjų pirkimų priemonę**, Komisija turėtų galimybę priimti sprendimą, kuriuo būtų apskunkinta galimybė konkurso dalyviams iš ES nepriklausančių šalių, kurios nesilaiko tokių pačių taisyklių, sudaryti ES viešojo pirkimo sutartis.

2021 m. Komisija taip pat pasiūlė reglamentą, kuriuo siekiama spręsti **užsienio subsidijų** daromo konkurencijos iškraipymo vidaus rinkoje problemą.

Šias naujas priemones papildo naujasis bendras sąlygų taikymo režimas.

4. TEISINĖS VALSTYBĖS PRINCIPAS IR PAGRINDINĖS VERTYBĖS

Reglamentas dėl bendro ES biudžeto apsaugos sąlygų režimo¹ (toliau – Sąlygų reglamentas) įsigaliojo ir yra taikomas nuo 2021 m. sausio 1 d. Jis taikomas visiems atitinkamiems **teisinės valstybės principų pažeidimams** valstybėje narėje, kurie daro pakankamai tiesioginį poveikį patikimam ES biudžeto finansų valdymui arba ES finansinių interesų apsaugai arba kelia didelį pavojų, kad toks poveikis bus daromas.

Pagal Sąlygų reglamentą ES gali imtis priemonių (pvz., sustabdyti mokėjimus arba taikyti finansines pataisas), kad **apsaugotų ES biudžetą**, tuo pat metu užtikrindama, kad **galutiniai ES lėšų gavėjai ir toliau gautų išmokas** tiesiogiai iš atitinkamų valstybių narių.

2021 m. kovo mėn. Vengrija ir Lenkija apskundė Sąlygų reglamentą Europos Sąjungos Teisingumo Teismui (ESTT). 2022 m. vasario 16 d. ESTT jų skundus atmetė ir patvirtino Sąlygų reglamento galiojimą². 2022 m. kovo 2 d. Komisija paskelbė reglamento taikymo gaires, kuriose atsižvelgta į ESTT sprendimą.

2022 m. balandžio 27 d. Komisija išsiuntė **Vengrijai rašytinį pranešimą**. Tai yra pirmasis Sąlygų reglamente nustatytos procedūros, kuria siekiama apsaugoti ES biudžetą, žingsnis, kuriuo atitinkama valstybė narė paskatinama imtis veiksmingų taisomųjų priemonių arba Taryba – patvirtinti priemones.

Sąlygų reglamentas papildo kitas ES teisės aktuose nustatytas biudžeto apsaugos priemones ir procedūras. Jos apima OLAF atliekamus tyrimus, patikrinimus ir auditą bei finansines pataisas.

Be šių kitų priemonių ir procedūrų, Finansiniame reglamente nustatyti įpareigojimai ir mechanizmai, kuriais siekiama užtikrinti, kad ES lėšos išorės veiksmų srityje neatitektų subjektams ar asmenims, pažeidžiantiems teisinės valstybės ir demokratijos principus.

Teisinės valstybės principas ir pagarba žmogaus teisėms paramą gaunančiose šalyse, taip pat pagrindinės ES vertybės toliau įtvirtinamos **pagrindiniuose su išorės finansavimu**

¹ 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1).

² Bylos C-156/21 Vengrija / Parlamentas ir Taryba ir C-157/21 Lenkija / Parlamentas ir Taryba.

susijusiuose teisės aktuose, įskaitant **Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę „Globali Europa“** (KVTBP-GE) ir **Pasirengimo narystei pagalbos priemonę** (PNPP III). Pagal KVTBP-GE ES lėšomis negalima finansuoti jokių veiksmų ar priemonių, dėl kurių šalyse partnerėse galėtų būti pažeidžiamos žmogaus teisės. Pagal PNPP III Komisija, spręsdama, kokią pagalbą teikti, nagrinėja esamas pagrindinių teisių garantijas pagalbą gaunančioje šalyje.

Abiejuose dokumentuose numatyta galimybė keisti pagalbą, kad būtų užtikrinta atitiktis demokratijos principams, žmogaus teisėms arba teisinės valstybės principui.

Galiausiai Komisija skiria lėšas laikydamasi ES **ribojamųjų priemonių** (sankcijų) ir jas taikydama.

5. KOMISIJOS PASIŪLYMAI STIPRINTI ES LĖŠŲ STEBĖJIMO, KONTROLĖS IR AUDITO SKAITMENINIMĄ TIKSLINGAI KOREGUOJANT FINANSINIŲ REGLAMENTĄ

Įgyvendinant 2021–2027 m. DFP ir NGEU, Komisija pateikė pasiūlymų **gerinti duomenų apie ES lėšų gavėjus kokybę ir sąveikumą**, biudžetas vykdomas pagal pasidalijamojo valdymo principą ir EGADP.

Teisės aktų leidėjai pritarė Komisijos pasiūlymui reikalauti, kad valstybės narės registruotų ir saugotų duomenis apie ES finansavimo gavėjus ir tų gavėjų tikruosius savininkus. BŽŪP atveju valstybės narės, jei taikytina, rinks duomenis apie grupes, kurioms priklauso paramos gavėjai.

Komisija nori pasinaudoti tiksliniu Finansinio reglamento koregavimu, kad dar labiau pagerintų **lėšų naudojimo stebėjimą ir skaidrumą**. Komisija pasiūlė reikalauti, kad ES biudžetą vykdančios valstybės narės (ir kiti subjektai) bent kartą per metus Komisijai siųstų informaciją apie ES lėšų gavėjus tose valstybėse narėse (arba, kitų subjektų atveju, jų atsakomybės srityse). Komisija papildytų šią informaciją savo turimais duomenimis apie tiesioginį valdymą ir būtų atsakinga už informacijos konsolidavimą, centralizavimą ir skelbimą **vienoje svetainėje esančioje duomenų bazėje, kuri apimtų visus valdymo būdus**. Sukurta bendra svetainė būtų **patobulinta Finansinio skaidrumo sistemos**, šiuo metu naudojamos tiesioginiam valdymui, **versija**.

Tikslinis Finansinio reglamento koregavimas taip pat suteikia galimybę dar labiau **apsaugoti ES biudžetą nuo pažeidimų, sukčiavimo, korupcijos ir interesų konfliktų**.

- Pirma, Komisija pasiūlė **nustatyti, kad duomenų gavybai ir rizikos vertinimui būtų privaloma naudoti bendrą integruotą IT sistemą**. Ši IT sistema leidžia nustatyti priemones, sutartis ir paramos gavėjus, kurie gali būti pažeidžiami dėl pažeidimų, sukčiavimo, korupcijos ir interesų konfliktų. Komisija šią IT priemonę, kuri vadinama „Arachne“, sukūrė ir pateikė valstybėms narėms, vykdančioms ES biudžetą pagal pasidalijamojo valdymo principą ir EGADP. Šiuo metu „Arachne“ naudojimas yra savanoriškas. Ji jau plačiai naudojama sanglaudos politikos srityje ir pradedama taikyti žemės ūkio išlaidoms, tačiau privalomas jos naudojimas būtų svarbus žingsnis į priekį.
- Antra, Komisija taip pat siūlo išplėsti **ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistemos (EDES)** taikymo sritį ir efektyvumą. Šią sistemą sudaro priemonės, skirtos apsisaugoti nuo nesąžiningų ar nepatikimų ekonominės veiklos

vykdytojų. Visų pirma, EDES leidžia leidimus suteikiantiems pareigūnams ankstyvame etape aptikti ir galbūt įtraukti į juodąjį sąrašą (pašalinti) sukčiaujančius arba nepatikimus ekonominės veiklos vykdytojus. Komisija pasiūlė **tikslingiau taikyti EDES** tiek pasidalijamojo valdymo, tiek tiesioginio valdymo lėšoms, kai lėšos išmokamos kaip finansiniai įnašai valstybėms narėms, pavyzdžiui, pagal EGADP (t. y. esant rimtam pagrindui uždrausti dalyvauti, Komisija galėtų imtis veiksmų). Taip pat siekiama užtikrinti, kad ES lygmeniu priimami sprendimai dėl draudimo dalyvauti būtų vykdomi nacionaliniu lygmeniu pagal pasidalijamojo valdymo principą. Komisija taip pat pasiūlė leisti, kad su pagrindiniu subjektu, kuriam uždrausta dalyvauti, susijusiems subjektams ir (arba) jo tikriesiems savininkams būtų draudžiama dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir taip gauti ES lėšų.

- Trečia, jei teisės aktų leidėjai pritaris siūlomam Finansinio reglamento koregavimui, pasitelkus **skaitmeninimą ir naujas technologijas**, pavyzdžiui, mašinų mokymąsi, robotikos procesų automatizavimą ir dirbtinį intelektą, padidės kontrolės ir audito veiksmingumas ir kokybė. Tai savo ruožtu turėtų padėti dar labiau užtikrinti tinkamą ES lėšų naudojimą, kartu mažinant audito ir kontrolės išlaidas.

6. ES BIUDŽETO VYKDYMO REZULTATAI

Kaip pabrėžta 2021 m. birželio 8 d. komunikate ([COM\(2021\) 366](#)), Komisija didžiausią svarbą teikia **kuo didesniai ES išlaidų efektyvumui** ir yra pasiryžusi toliau užtikrinti, kad ES išlaidos duotų naudos, kuri padėtų ES siekti savo tikslų.

Kalbant apie 2021–2027 m. DFP, jau padaryta didelė pažanga vykdamas veiklos rezultatų stebėseną. Komisija racionalizavo įvairių ES išlaidų programų **pagrindinius veiklos rezultatų rodiklius** ir įtraukė juos į atitinkamus pagrindinius teisės aktus. Ji taip pat **padidino informacijos apie veiklos rezultatus prieinamumą**, pavyzdžiui, ją skelbdama specialiose veiklos rezultatų svetainėse. Be to, atnaujinamos arba kuriamos **metodikos, kuriomis siekiama geriau įvertinti įvairių ES išlaidų programų indėlį įgyvendinant horizontaliuosius prioritetus**. 2021 m. metinėje valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje nurodyta, kiek 2014–2020 m. ir 2021–2027 m. DFP prisidedama prie **su klimatu susijusių veiksmų**. Kalbant apie 2021–2027 m. DFP, buvo atnaujinta su klimatu susijusių išlaidų stebėjimo metodika, kad ji būtų nuosekliai taikoma įvairiose išlaidų programose, įskaitant EGADP, ir sustiprinta bendru reikalavimu, kad finansuojamos intervencinės priemonės nepadarytų didelės žalos ES aplinkosaugos tikslams. Ši metodika išsamiai aprašyta Komisijos tarnybų darbiniam dokumente³ „Klimato aspekto integravimo architektūra 2021–2027 m. DFP“ (SWD(2022) 225 *final*).

Laikydamosi įsipareigojimų pagal Tarpinstitucinį susitarimą, priimtą kartu su DFP reglamentu, Komisija taip pat padarė pažangą nustatydamas **su biologine įvairove susijusių išlaidų** stebėjimo metodiką, kurią Komisija naudos stebėdama, kaip laikomasi 2024, 2026 ir 2027 m. biudžetų išlaidų įsipareigojimų šioje srityje.

Didelė pažanga padaryta ir **integruojant lyčių lygybę į ES politiką ir biudžetą**. Komisija parengė įvairių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad rengiant, įgyvendinant, stebint ir vertinant ES politiką, teisės aktus ir finansavimo programas visada būtų atsižvelgiama į

³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2022) 225 *final* „Klimato aspekto integravimo architektūra 2021–2027 m. daugiamečių finansinėje programoje“.

lygybę (įskaitant lyčių lygybę). Be to, laikantis **lyčių lygybės strategijos**, visuose Komisijos departamentuose buvo paskirtas lygybės koordinatorius.

Taip pat, laikydamasi savo įsipareigojimo, numatyto 2020–2025 m. lyčių lygybės strategijoje, ir Tarpinstitucinio susitarimo dėl 2021–2027 m. DFP, Komisija rengia **metodiką, pagal kurią bus stebimos viso ES biudžeto atitinkamos su lyčių lygybe susijusios išlaidos**. 2023 m. biudžeto projekte Komisija siūlo šią metodiką pirmą kartą bandomuoju etapu taikyti visoms programoms. Šiuo pagrindu 2021 m. metinėje valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitoje nurodyta, kiek 2021–2027 m. DFP prisidedama prie lyčių lygybės skatinimo.

Be to, 2021 m. Komisija surengė darbuotojams skirtus **mokymo kursus** apie tai, kodėl ir kaip tinkamai atsižvelgti į lyčių lygybę visuose ES veiksmų etapuose, įskaitant ES biudžetą. Tokius specializuotus mokymo kursus Komisija rengs ir 2022 m.

Be to, Komisija taip pat pradėjo bandomąjį darbą, susijusį su metodikomis, kuriomis siekiama įvertinti bendrą **ES išlaidų programų poveikį** ES tikslams klimato ir skaitmeninės pertvarkos srityse.

7. TAISYKLIŲ IR PROCEDŪROS, TAIKOMŲ PAREIŠKĖJAMS, SIEKIANTIEMS GAUTI ES LĖŠŲ, SUPAPRASTINIMAS

Paprastos finansavimo taisyklės ir procedūros yra labai svarbios, kad pareiškėjai galėtų gauti ES lėšų, ypač tie, kurių patirtis ir administraciniai gebėjimai yra riboti, pavyzdžiui, mažosios ir vidutinės įmonės (MVI). Komisijos supaprastintos taisyklės taip pat turėtų turėti teigiamą poveikį mažinant klaidų lygį. **2018 m. persvarstant Finansinį reglamentą buvo nustatyti papildomi supaprastinimai**, pavyzdžiui, sumažintas iš pareiškėjų prašomos informacijos kiekis, nedubliuojami patikrinimai ir auditai, dažniau naudojamos supaprastintos dotacijų formos.

Pastaraisiais metais Komisija ėmėsi dar kelių supaprastinimo iniciatyvų. Iki 2022 m. beveik visos Komisijos tiesiogiai valdomos programos bus **perkeltos į elektroninę sistemą „e-Grants“**, kad visi pareiškėjai, siekiantys gauti ES dotacijas, galėtų naudotis elektronine „vieno langelio“ sistema. Pareiškėjai taip pat naudos tuos pačius elektroninius dokumentus ir tas pačias sklandžias elektronines procedūras viso dotacijų skyrimo proceso metu. Be to, Komisija atnaujina **Anotuotą susitarimą dėl dotacijos**, kuriuo galės naudotis pareiškėjai ir dotacijų gavėjai, kad visi jie gautų nuosekliai ir praktines rekomendacijas.

Be to, Komisija, teikdama dotacijas, dažniau naudoja **supaprastintą išlaidų apmokėjimą (SIA)**. Taip yra todėl, kad supaprastintos finansavimo formos, pavyzdžiui, vieneto sąnaudos ir fiksuotosios sumos, gali labai sumažinti administracinę naštą ir yra glaudžiau susijusios su faktiniu finansuojamų veiksmų įgyvendinimu.

Fiksuotosios sumos finansavimas pagal finansavimo programą „Europos horizontas“ bus pradedamas taikyti laipsniškai nuo 2022 m., o pirma didelė banga numatyta 2023 m. Komisija taip pat kuria **vieneto sąnaudų sistemą, skirtą išlaidoms personalui**. Ši priemonė turi **didžiulį potencialą**, nes išlaidos personalui sudaro daugiau kaip 60 proc. vidutinės dotacijos biudžeto ir yra bene didžiausias klaidų šaltinis. Kartu su šiais supaprastinimais Komisija teikia **paramą programos „Europos horizontas“ pareiškėjams rengdama komunikacijos kampanijas, įskaitant praktinius seminarus**, ir orientuojasi į labiau į klaidas linkusius paramos gavėjus, pavyzdžiui, MVI ir pirmą kartą paraiškas teikiančius pareiškėjus.

Komisija taip pat skatina valstybes nares naudoti **SIA** sanglaudos ir žemės ūkio politikos srityje, padėdama nacionalinėms valdžios institucijoms rengti ir vertinti SIA schemas 2021–2027 m. programoms. Tai ilgainiui sumažins administracinę našą daugeliui pareiškėjų, kuriems taikomas pasidalijamasis valdymas.

Galiausiai, **naujasis BŽŪP įgyvendinimo modelis** suteikia lankstumo valstybėms narėms, kad jos galėtų rengti žemės ūkio intervencines priemones atsižvelgdamos į savo žemės ūkio realijas ir poreikius, kartu nepažeisdamos bendrųjų Sąjungos taisyklių. Naujasis modelis turėtų padėti sumažinti sudėtingumą ir klaidų skaičių.

8. NEĮVYKDYTI BIUDŽETINIAI ĮSIPAREIGOJIMAI – *RESTE À LIQUIDER* (RAL)

Neįvykdytų įsipareigojimų lygis (vadinamas RAL, iš prancūzų kalbos išvertus *reste à liquider*), atsiradęs dėl 2021–2027 m. DFP ir ankstesnių DFP, 2021 m. sumažėjo. Tą daugiausia lėmė **pagreitinti mokėjimai**, atliekami pagal vykdomas sanglaudos politikos programas, o naujos kartos sanglaudos fondus numatoma pradėti naudoti tik 2022 m. Sanglaudos finansavimas sudaro didžiausią RAL dalį, todėl turi ypatingą įtaką viso RAL einamajai raidai.

Priešingai, **atsižvelgiant į NGEU, 2021 m. RAL vertė nominaliai padidėjo**. NGEU laikinai didina bendrą RAL lygį, kuris didžiausią reikšmę pasieks 2023 m. pabaigoje (paskutiniai metai, kai galima prisiimti NGEU įsipareigojimus). Su NGEU susieti RAL bus pradėti vykdyti 2024 m. ir tai tęsis iki 2026 m. pabaigos, t. y. iki galutinio NGEU mokėjimų užbaigimo termino.

2021–2027 m. laikotarpiui Komisija pasiūlė keletą **supaprastinimo priemonių**, kuriomis siekiama palengvinti ir paspartinti sanglaudos politikos įgyvendinimą. Nors dauguma šių pasiūlymų buvo priimti, Komisija apgailestauja, kad **nebuvo pritarta grįžimui prie „n + 2“ įsipareigojimų panaikinimo taisyklės**, išskyrus BŽŪP Europos žemės ūkio fondą kaimo plėtrai, kuriam vietoje „n + 3“ bus taikoma „n + 2“ įsipareigojimų panaikinimo taisyklė.

Šiame ankstyvame naujojo biudžeto ciklo etape Komisija mano, kad 2021–2027 m. DFP laikotarpiu išliks trys veiksniai, dėl kurių **nominaliai didėjančio RAL tendencija** išliks: 1) sprendimas toliau taikyti „n+3“ įsipareigojimų panaikinimo taisyklę, taikomą didžiausiai išlaidų daliai; 2) tai, kad dėl teisės aktų, reglamentuojančių daugumą pasidalijamojo valdymo lėšų, buvo susitarta tik vėlyvame etape ir 3) tai, kad nacionalinės valdžios institucijos ateinančiais metais daugiausia dėmesio skirs NGEU.

Visų pirma, 2021–2027 m. nacionalinių ir regioninių programų sanglaudos politikos srityje rengimui įtakos turėjo ne tik vėlyvas 2021–2027 m. DFP priėmimas, bet ir tai, kad pasirengimas valstybėse narėse vyko lygiagrečiai su nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų rengimu. Kai kurioms valstybėms narėms tai kėlė sunkumų. Vis dėlto Komisija tikisi, kad dėl visų programų bus susitarta iki 2022 m. pabaigos.

Svarbus papildomas rodiklis vertinant RAL yra palyginimas su ES ekonomikos dydžiu (matuojamu, pvz., pagal bendrąsias nacionalines pajamas arba BNP). Numatoma, kad nuo 2021 m. pabaigos iki 2027 m. pabaigos RAL (išskyrus su NGEU susietą RAL) sumažės nuo 1,7 proc. iki 1,6 proc. ES BNP. Tai rodo, kad **nominalųjį RAL augimą nusveria nominalusis ES ekonomikos augimas**. RAL egzistavimas savaime nereiškia, kad biudžetas nebuvo įvykdytas, bet yra griežtai susijęs su laiko tarpu tarp įsipareigojimų ir mokėjimų.

Galiausiai Komisija primena, kad, viena vertus, pareiga priimti biudžetą galiausiai tenka biudžeto valdymo institucijai ir apima pakankamą mokėjimų asignavimų lygio numatymą, ir,

kita vertus, daugumos fondų įgyvendinimą valdo nacionalinės valdžios institucijos ir jis daugiausia priklauso nuo taisyklių, kurias nustatė teisės aktų leidėjai atitinkamuose pagrindiniuose teisės aktuose. Komisija ir toliau **glaudžiai bendradarbiaus** su Europos Parlamentu ir Taryba, taip pat su nacionalinėmis vykdomosiomis institucijomis.

9. BIUDŽETO ĮVYKDYMO PATVIRTINIMO PROCEDŪROS SUTRUMPINIMAS

Komisija pritaria siūlymui dėl trumpesnės biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūros. Ji pateikė 2020 m. ir 2021 m. konsoliduotąsias ES finansines ataskaitas vienu mėnesiu anksčiau teisės aktuose numatyto termino (2021 m. ir 2022 m. liepos 31 d.). Šiais dvejais metais Komisija taip pat keliomis savaitėmis anksčiau paskelbė metinę valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitą. Dar anksčiau paskelbti metinę valdymo ir veiklos rezultatų ataskaitą būtų sudėtinga, nes į kai kurias metines veiklos ataskaitas, kuriomis grindžiama metinė valdymo ir veiklos rezultatų ataskaita, turi būti įtraukta informacija, gauta iš valstybių narių. Šią informaciją Komisija gauna ne anksčiau kaip vasario mėn. ir reikia laiko jai įvertinti.

Be to, gerokai sutrumpinus biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą, Audito Rūmai turėtų anksčiau paskelbti savo metinę ataskaitą, o Taryba – anksčiau priimti biudžeto įvykdymo patvirtinimo rekomendaciją.

10. ŽVILGSNIS Į ATEITĮ

Komisija yra įsipareigojusi siekti rezultatų įgyvendinant prioritetus, kuriuos Europos Parlamentas ir Taryba įvardijo atlikę 2020 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimo procedūrą. Ji taip pat yra pasirengusi spręsti naujai kylančias problemas, kurias ne visada galima numatyti ir į kurias Komisija paprastai turi reaguoti greitai ir labai lanksčiai. Naujausia iš jų – **Rusijos invazija į Ukrainą**. 2022 m. gegužės 18 d. Komisija pateikė dokumentų rinkinį, kuriuo siekiama reaguoti į šio karo sukeltas problemas, įskaitant energijos tiekimo saugumą, ES investicijų į gynybą deficitą ir ilgalaikį Ukrainos atkūrimą. Visa tai **daro poveikį ES biudžetui**.

Yra pagrindo manyti, kad artimiausi mėnesiai ir toliau pasižymės **didžiu neapibrėžtumu ir problemomis**.

Bet kuriuo atveju **Komisija užtikrins, kad mokesčių mokėtojų pinigai ir toliau būtų leidžiami laikantis taisyklių ir darant kuo didesnę poveikį vietoje**.

Komisija tikisi **Europos Parlamento ir Tarybos paramos**. Jos pasiūlymai gali būti įgyvendinti tik su jų pagalba. Būsimos diskusijos, ypač dėl Finansinio reglamento peržiūros, bus labai svarbios siekiant tobulinti ES biudžeto apsaugos mechanizmus ir padaryti ES lėšų stebėseną, kontrolę ir auditą veiksmingesnius ir efektyvesnius.

* * *